

**MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING TASVIRIY-
IJODIY FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA TARBIYACHI VA
OTA-ONALAR HAMKORLIGINING PEDAG OGIK
IMKONIYATLARI**

Ergasheva Umrinisso Komilovna

University of Business and Science Maktabgacha-boshlang'ich

ta'lim va sport faoliyati kafedrası o'qituvchisi

***Annotatsiya:**Maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarni tasviriy faoliyatga o'rgatishda tarbiyachi va ota-onalar hamkorligining pedagogik ahamiyati tadqiq etilgan. Tasviriy faoliyatning bolalar ijodiy qobiliyatlarini, estetik didini, tasavvurini, kuzatuvchanligini, mustaqil fikrlashini va mayda motorikasini rivojlantirishdagi imkoniyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, maktabgacha ta'lim tashkiloti va oila o'rtasidagi pedagogik hamkorlikning mazmuni, shakllari va usullari yoritilgan. Oilada tasviriy faoliyat uchun qulay muhit yaratish, ota-onalarni ijodiy jarayonga jalb etish, tarbiyachining maslahat va metodik ko'magi hamda zamonaviy hamkorlik shakllaridan foydalanish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan.*

***Kalit so'zlar:** maktabgacha ta'lim, tasviriy faoliyat, bola, tarbiyachi, ota-ona, oila, hamkorlik, ijodkorlik, estetik tarbiya, ijodiy qobiliyat, mayda motorika, badiiy faoliyat.*

***Abstract:**This article examines the pedagogical significance of cooperation between preschool teachers and parents in teaching visual activities to preschool children. The possibilities of visual activity in developing children's creative abilities, aesthetic taste, imagination, observation, independent thinking and fine motor skills are analyzed. The article also discusses the content, forms and methods of cooperation between preschool educational organizations and families. Particular*

attention is paid to creating a favorable environment for visual activities at home, involving parents in creative activities, providing methodological support by teachers and using modern forms of cooperation.

Keywords: *preschool education, visual activity, child, teacher, parents, family, cooperation, creativity, aesthetic education, creative abilities, fine motor skills.*

Kirish Maktabgacha yosh davri bolaning shaxsiyati shakllanadigan, uning bilishga bo'lgan qiziqishi, tasavvuri, ijodiy qobiliyati va ijtimoiy munosabatlari jadal rivojlanadigan muhim bosqichdir. Shu sababli maktabgacha ta'lim jarayonida bolalarning nafaqat bilim va ko'nikmalarini, balki ijodiy imkoniyatlarini ham rivojlantirish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasining "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"¹gi Qonunida maktabgacha ta'lim va tarbiya bolalarni intellektual, ma'naviy-axloqiy, etik, estetik va jismoniy jihatdan rivojlantirishga hamda ularni umumiy o'rta ta'limga tayyorlashga qaratilgan uzluksiz ta'lim turi sifatida belgilangan. Estetik va ijodiy rivojlanishni ta'minlashda tasviriy faoliyat alohida o'rin tutadi. Rasm chizish, bo'yash, loy va plastilin bilan ishlash, applikatsiya, tabiiy materiallardan kompozitsiya yaratish kabi faoliyatlar bolaning atrof-muhitni idrok etishi va o'z fikrlarini obrazlar orqali ifodalashiga yordam beradi. Bolaning tasviriy faoliyatini rivojlantirish faqat maktabgacha ta'lim tashkilotidagi mashg'ulotlar bilan cheklanmasligi kerak. Oila ham ushbu jarayonning faol ishtirokchisiga aylanishi lozim.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi

¹ O'zbekiston Respublikasining "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"

Tadqiqotda maktabgacha ta'lim pedagogikasiga oid ilmiy va o'quv-metodik adabiyotlarni o'rganish, pedagogik kuzatish, tahlil, taqqoslash, umumlashtirish hamda pedagogik tajribalarni o'rganish metodlaridan foydalanildi.

N. Qayumovanning Maktabgacha pedagogika o'quv qo'llanmasida maktabgacha ta'lim pedagogikasining umumiy asoslari, bolalarni har tomonlama rivojlantirish mazmuni, shakl, metod va vositalar masalalari yoritilgan². O. Hasanboyeva va hammualliflarning Oila pedagogikasi darsligida oilaning bola tarbiyasidagi o'rni, ota-onalarning tarbiyaviy vazifalari, tarbiyachilik san'ati hamda oilaning turli ijtimoiy jamoalar bilan hamkorligi masalalari yoritilgan³. Sh. Xasanovanning tasviriy faoliyatga o'rgatish bo'yicha qo'llanmasida aynan oilada va maktabgacha ta'lim tashkilotida bolalarning tasviriy faoliyatiga rahbarlik qilish masalalarining yoritilgani mazkur hamkorlikning metodik jihatdan muhimligini ko'rsatadi.

Tasviriy faoliyatning bolalar rivojlanishidagi pedagogik imkoniyatlari Tasviriy faoliyat maktabgacha yoshdagi bolaning shaxsiy rivojlanishiga kompleks ta'sir ko'rsatadigan faoliyatlardan biridir. Bola tasviriy faoliyat jarayonida predmetlarning shakli, rangi, hajmi va joylashuviga e'tibor beradi. Bu esa uning sensor idroki va kuzatuvchanligini rivojlantiradi. Tasviriy faoliyatning muhim xususiyati bolaning ijodiy tashabbusini qo'llab-quvvatlashidir. Bola rasm chizish jarayonida o'z tasavvuridagi obrazlarni mustaqil yaratishi mumkin. Shuning uchun tarbiyachi va ota-ona bolaning ijodiy faoliyatini faqat tayyor namunani takrorlash bilan chegaralab qo'ymasligi kerak.

² N. Qayumovanning Maktabgacha pedagogika o'quv qo'llanma T-2013yil

³ O. Hasanboyeva Oila pedagogikasi T-2007 yil

Tasviriy faoliyat quyidagi rivojlanish yoʻnalishlariga ijobiy taʼsir koʻrsatadi:

ijodiy rivojlanish – yangi obrazlar va kompozitsiyalar yaratish;

estetik rivojlanish – rang, shakl va goʻzallikni idrok qilish;

aqliy rivojlanish – predmetlarni taqqoslash va umumlashtirish;

sensor rivojlanish – rang, shakl, hajm va fazoni farqlash;

mayda motorika – qalam, moʻyqalam, qaychi va plastilin bilan ishlash;

nutqiy rivojlanish – oʻz ijodiy ishi haqida gapirish;

hissiy rivojlanish – oʻz kechinmalarini tasviriy obraz orqali ifodalash;

mustaqillik – rang, material va tasvir usulini mustaqil tanlash. Shunday qilib, tasviriy faoliyatni bolaning boʻsh vaqtini mazmunli oʻtkazish vositasi sifatida emas, balki uning intellektual, estetik, hissiy va ijodiy rivojlanishini taʼminlovchi pedagogik vosita sifatida baholash lozim.

Maktabgacha taʼlim tashkiloti va oila bolaning rivojlanishiga taʼsir koʻrsatuvchi asosiy ijtimoiy-pedagogik muhitlardan hisoblanadi. Shu sababli tarbiyachi va ota-onalarning oʻzaro hamkorligi bolaning taʼlim-tarbiyasida muhim ahamiyatga ega.

Oila pedagogikasining mazkur yoʻnalishlari tasviriy faoliyatga ham bevosita taalluqlidir. Chunki bolaning ijodiy faoliyatini rivojlantirish uchun taʼlim tashkilotidagi mashgʻulotlar oiladagi tarbiyaviy jarayon bilan uygʻunlashishi zarur.

Masalan, maktabgacha taʼlim tashkilotida “Kuz fasli” mavzusida rasm chizilgan boʻlsa, ota-ona sayr vaqtida bolaning eʼtiborini daraxtlarning barglari, ularning ranglari va shakllariga qaratishi mumkin. Keyinchalik bola kuzatuvlari asosida mustaqil rasm

yaratadi. Bu usul ta'lim mazmunining bog'cha va oilada uzviy davom etishini ta'minlaydi.

Tarbiyachi ota-onalar bilan hamkorlikda birinchi navbatda bolaning individual imkoniyatlari va qiziqishlarini hisobga olishi lozim.

- Ota-onalarga tasviriy faoliyatning pedagogik ahamiyatini tushuntirish.

- Bolaning ijodiy qobiliyatlari va qiziqishlari haqida ota-onalarga ma'lumot berish.

- Uy sharoitida bajarish mumkin bo'lgan ijodiy topshiriqlar tavsiya qilish.

- Tasviriy faoliyat uchun xavfsiz va yoshga mos materiallarni tanlashga yordam berish.

- Ota-onalarga bolaning ijodiy faoliyatini to'g'ri rag'batlantirish usullarini tushuntirish.

- Oilaviy ijodiy ko'rgazmalar va loyihalarni tashkil etish.

Bolaning ijodiy faoliyatidagi rivojlanish dinamikasini ota-onalar bilan muhokama qilish.

Ota-onalarning tasviriy faoliyatni rivojlantirishdagi roli

Ota-onalarning asosiy vazifasi bolaga ijodiy faoliyat uchun qulay sharoit yaratish va uning tashabbusini qo'llab-quvvatlashdan iborat. Oilada bolaga qog'oz, rangli qalam, bo'yoq, plastilin, rangli qog'oz va boshqa xavfsiz materiallar ajratilishi mumkin. Bunday muhit bolaning istalgan vaqtda ijodiy faoliyat bilan shug'ullanishiga imkon beradi. Ota-onalar bolaning ijodiy ishini uning o'rniga bajarmasliklari kerak. Katta odamning vazifasi bolaga tayyor rasm yaratib berish emas, balki uni fikrlashga, kuzatishga va mustaqil tasvirlashga yo'naltirishdir.

Masalan, bola "uy" chizayotgan bo'lsa, ota-ona uning o'rniga deraza yoki eshikni chizib bermasdan: "Uyingda qanday derazalar bor?", "Uy

oldida nimalar bo'lishi mumkin?", "Bu uyda kimlar yashaydi?" kabi savollar orqali bolaning tasavvurini faollashtirishi mumkin.

Maktabgacha yoshdagi bolalar tasviriy faoliyatini baholashda ehtiyotkor pedagogik yondashuv talab etiladi. Bolaning rasmini "xunuk", "noto'g'ri", "ranglarni noto'g'ri tanlabsan" kabi iboralar bilan baholash uning ijodiy faolligini pasaytirishi mumkin.

Aksincha, quyidagi rag'batlantiruvchi fikrlardan foydalanish maqsadga muvofiq:

"Rasm yaratishda o'z tasavvuringdan foydalangansan."

"Ranglarni o'zing mustaqil tanlabsan."

"Bu rasmning mazmuni juda qiziqarli ekan."

"Rasmingdagi voqea haqida gapirib ber."

"Keyingi safar yana nimalarni tasvirlamoqchisan?"

Bunday muloqot bolaning ijodiy faoliyatini rag'batlantirish bilan birga, uning nutqiy va kommunikativ qobiliyatlarini ham rivojlantiradi.

Bugungi maktabgacha ta'lim amaliyotida tarbiyachi va ota-onalar hamkorligini faqat ota-onalar yig'ilishi bilan cheklab qo'ymaslik lozim. Tarbiyachi muayyan mavzu beradi. Bola va ota-ona uy sharoitida ushbu mavzu bo'yicha birgalikda ijodiy ish yaratadi. "Birgalikda chizamiz" loyihasi, "Oilam ijodkor" ko'rgazmasi,

"Ijodiy sandiq" oilalar qayta ishlanadigan va tabiiy materiallardan foydalanib, turli kompozitsiyalar yaratadilar. "Bir mavzu – ikki tasvir" tarbiyachi bog'chada muayyan mavzuni beradi. Bola bog'chada mustaqil rasm chizadi, uyda esa ota-onasi bilan shu mavzuning boshqa variantini yaratadi.

Xulosa Maktabgacha yoshdagi bolalarni tasviriy faoliyatga o'rgatishda tarbiyachi va ota-onalar hamkorligi bolaning ijodiy va estetik rivojlanishini ta'minlovchi muhim pedagogik omildir. Tasviriy faoliyat

jarayonida bola nafaqat rasm chizish, bo'yash, applikatsiya yoki loy bilan ishlash ko'nikmalarini egallaydi, balki atrof-muhitni kuzatish, o'z tasavvurini ifodalash, mustaqil qaror qabul qilish, ijodiy fikrlash va o'z faoliyati natijasidan zavqlanishni o'rganadi. Tarbiyachi maktabgacha ta'lim tashkilotida bolaning ijodiy imkoniyatlarini rivojlantiruvchi pedagogik muhitni yaratishi, ota-onalarni esa ushbu jarayonning faol ishtirokchisiga aylantirishi zarur.

Ota-onalar o'z navbatida bolaga ijodiy erkinlik berishi, uning ishini tanqid qilmasligi, boshqa bolalar bilan taqqoslamasligi va bolaning harakatini rag'batlantirishi lozim. Shunday qilib, "maktabgacha ta'lim tashkiloti – tarbiyachi – oila – bola" hamkorligiga asoslangan tizimli yondashuv tasviriy faoliyatni tashkil etish samaradorligini oshiradi. Ayniqsa, oilaviy ijodiy loyihalar, ko'rgazmalar, mahorat mashg'ulotlari, ijodiy portfolio va individual maslahatlar ushbu hamkorlikni kuchaytirishning samarali shakllari sifatida xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi Qonuni. O'RQ-595-son, 2019-yil 16-dekabr. – Toshkent, 2019.
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. O'RQ-637-son, 2020-yil 23-sentabr. – Toshkent, 2020.
3. O'zbekiston Respublikasining ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablari. – Toshkent, 2018.
4. Grosheva I.V., Mirziyoyeva Sh.Sh. va boshq. "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun takomillashtirilgan ikkinchi nashr. – Toshkent, 2022. – 102 b.
5. Hasanboyeva O., Xoliqov D., Kemibell R., Toshpo'latova Sh.K. va boshq. Oila pedagogikasi. – Toshkent: "Aloqachi", 2007. – 384 b. Д

6. Qayumova N. Maktabgacha pedagogika. O'quv qo'llanma. – Toshkent, 2013. – 184 b.
7. Xasanova Sh.T. Tasviriy faoliyatga o'rgatish. O'quv qo'llanma. – Toshkent: Bookmany Print, 2020. – 205 b.
8. Quchqorova N.M., Nuraddinova R.S. “Ilk qadam” davlat o'quv dasturi namunasida o'tkaziladigan mavzuli faoliyatlarni tashkil etish. – Toshkent: Bookmany Print, 2022.
9. U.Ergasheva Milliy qadriyatlar asosida maktabgacha yoshdagi bolalarga tarbiya berish.